

„DUPĂ TREIZECI DE ANI PRIVESC ÎN APOI CU TANDREȚE...”

PETRU VINTILĂ, CONFESIUNE LITERARĂ

La Tudor Argezi, pentru un interviu

Petru Vintilă înscamnă peste patruzeci de ani de literatură posibilă. A început să scrie, pe vremea când, după război, mai pluteau încă aburii gesturilor suprarealismului, trecind în scurtă vreme după aceea la o publicistică militanță, la o proză realistă și angajată. Pe scara cronologică a operii lui se poate urmări mersul prozei românești de după război, teme și tendințe caracterizante, pentru că Petru Vintilă a fost deschis tuturor chemărilor majore sociale și literare ale timpului. Dobrogea în marș, Ciobanul care și-a pierdut oile, Orașe fără arhive, Neputinile lui Horea sunt titluri care indică dinamismul literaturii pe care a scris-o și pe care o scrie. Cine va face o antologie a noii literaturi românești va afla în cartile lui Petru Vintilă câteva piese ilustrative pentru proza românească postbelică. Pictor amator și volit naiv, Petru Vintilă își dublează activitatea literară cu o simpatie și valoroasă producție picturală de ecou. Așa cum a traversat toate etapele prozei românești postbelice, Petru Vintilă a fost și un mare publicistic românesc, fiind și unul din scriitorii cu vocație gazdărească, redactor de ziare, redactor de revistă, autor de folioane și de articole pe cele mai variate teme. Petru Vintilă face parte dintre cei care au alcătuit prima redacție a revistei „Lucifera”, adică dintre cei care acum treizeci de ani, pe 15 Iulie 1958, au luat în mână primul număr al revistei, ud încă de tunc, bucurându-se de apariția lui. Petru Vintilă stă din experiență că gazdăria este o profesie, că a fi redactor este mai mult decât satisfacția unei titlaturii, că a face o revistă înseamnă muncă, multă muncă, disciplină, aplicabilitate, colectivitate. Despre această experiență literară obținută în redacția „Luciferei” l-am invitat pe Petru Vintilă să vorbească în rândurile de mai jos.

unei studente, vecină cu mine în fosta stradă a Crâștelor: Mihaela Bratu. Apoi am așteptat răspunsul la poșta redacției, răspuns care n-a întârziat să vină, semnat de Fănuș Neagu. Era un răspuns telegrafic, plin de tandre promisiuni, însă primejdios: Fănuș o chema pe Mihaela Bratu la redacție, iar ea nu putea răspunde invitației, fiindcă Mihaela cea adevărată avea ochelari, o frunte bombată, haine bărbătești, era scundă de statură și uriașă foc. Povestirea a apărut și m-am dus la redacție, fericit și orghios să-i pot mărturisii lui Bănușescu farsa ce i-o jucasem. Nu m-a crezut. A trebuit s-o aduc pe Mihaela Bratu, să se legitimeze cu buletinul de identitate și să întărească senzaționala și copilărească mea afirmație prin prezența ei simplă și de necontestat. Invis și convins, Bănușescu m-a invitat să colaborez la „Lucifera”, dar l-am refuzat mulțumit că tot ceea ce vroiam să fac realizasem prin voința și talentul meu. Nu eram un „bătrîn” abtuit să hrănesc spațiul tipografic al scriitorilor tineri, dar nici nu vroiam să duc farsa mai departe, ascuns sub felurile pseudonime, fiindcă, simt convins, ar fi putut debuta în perpetuitate în ciuda tuturor redactorilor sefi de reviste literare.

Din toată aventura asta n-a rămas decât un parol nostalgic și... regretul că o singură dată l-am refuzat o întâlnire lui Fănuș Neagu. Și cu Bănușescu m-am împacă, redevinând prieten, fiindcă oamenii simțim și cel care într-un an este redactor-sef și cel care o viață întreagă trăiește fără auzirea unei astfel de înșelătoare magistraturii.

— Ai susținut o rubrică de interviuri în „Lucifera”? Cine a inițiat-o? Ce se urmărea prin aceste interviuri?

— N-am susținut o singură rubrică. Eram ca o „femeie bună la toate”. Am inițiat rubrica de reportaj sub titlul generic „Cintarea României”, am scris articole publicistice pe teme la zi, note polemice, chiar și la Poșta redacției am scris de câteva ori. Ideea ciclului de interviuri despre literatura literară a fost a mea și primul interviu, solicitat lui Tudor Argezi, a apărut — mi se pare — chiar în ziua când marele poet, însoțit de Paraschiva și de Mitruța ne-a făcut o vizită în redacție. Îl vizitasem acasă, în frumoasa lui locuință de pe bulevardul Aviatorilor. Se cam codăia să dea interviul, fiindcă „interviurile nu se plătesc și îți aduc numai belele”, dar aranjase cu grijă o discretă înregistrare pe bandă magnetică, aparatul fiind disimulat într-o cameră vecină. Venisem însoțit de un fotograf care adusesse într-o încăpătoare tasă de volaj numeroase și sofisticate sale ustensile. Între altele și un amenințator teleobiectiv. La vederea acestuia, Tudor Argezi a întrebat zimbând: „ce vrei să faci cu mitraliza de culo?”. Maestrul ezita încă să-și dea interviul, cerându-mi să nu înregistrez în flâmbiul meu carnet de reporter nici un cuvânt. Mă așezasem într-un fotoliu și protejez de spereza de plus, ascunsesem carnetul lângă mine. Argezi era în fața mea, lângă o măsuță cu cești de cafea, scrumieră și țigări. Observând că luam totuși notite, Argezi mi-a spus în stilul său paradoxal și înimabil: „te rog să scrii cu urechea”. A fost să fie cel mai greu interviu din viața mea. L-am scris încercând emoționat să redau cât mai exact atmosfera dialogului, iar atunci când, conform înțelegerii, l-am dus să vadă textul, Argezi l-a corectat cu acrima unui mare dascăl de literatură. A fost de fapt singurul interviu adevărat din seria inițiată atunci la „Lucifera”, fiindcă la toate celelalte am dat întrebările în scris și am publicat de fapt niște ample confesiuni. Au urmat Mihai Beniuc, Zoltan Franyo, M. Sorbul, Victor Eftimiu, Ion Agârbiceanu, Otilia Cazimir, Eusebiu Camilar, Titus Popovici, Demostene Botez, M. Banuș. N-au apărut, din motive independente de voința mea, interviurile pe care le proiectasem cu M. R. Paraschivescu, Păstorel Teodorescu, Ion Vinea, Felix Aderca, Mihaela Petrascu, Corneliu Baba, Geo Bogza. Unul dintre ele, cel cu Mihaela Petrascu, mult dezvoltat, a apărut apoi într-o carte de sine stătătoare. Celelalte au rămas în arhiva mea sentimentală ca niște pagini răzlete peste care continuă să ningă anii și colbul. Privindu-le acum, după treizeci de ani, pe cele apărute, ele nu repre-

— Tema noastră de astăzi este revista „Lucifera”, la care ai lucrat o vreme. De când pină când?

— De la apariție, pină în 1964. De fapt, dinainte de apariția ei, fiindcă redacția, constituită îndată după ce „Înălțur scriitor” a încetat să mai apară, „în zori” circa un an de zile, pregătind nota revistei a mai avut colaboratori permanenți, titulari de rubrici. Veniam zilnic la redacție, în mersăria superbă clădiri din B-dul Ana Ipătescu, participam la nesfârșite sedințe, veneam cu idei, ne luptam pentru impunerea lor, combatăam entuziasmi și romantisme ideile ce ni se păreau nepotrivite. Miha Dragomir, niște scriitoare nouă, conducea sedințele privindu-ne prin ochelarii săi cu nu știu câte dioptrii, încadrată de rama de baga, trecându-nu cu un pieptan dezlețat prin frumosul său păr negru. Eram de mult prieten cu el, îl jubeam pentru felul său înimabil de a fi om, de a se rări și preloasă căldură sufletească, dar era pentru prima oară când lucram cu el în aceeași redacție și, bineînțeles, eram uimit și fericit să descopăr în el un perfect redactor-sef gata să accepte orice idee nouă, chiar dacă el singur din interviu colectiv nu părea convins de utilitatea ei.

Nu era o situație lipsită de tensiuni interioare, mai ales pentru că, desși salariați, redactorii lucram fără să vedem (vreo douăsprezece luni) I primul număr apărut. Nu știu la ce nivel (adică știam I) proiectul de revistă încă mai stătea într-un sertar, semnătura de aprobare ezind să fie caligrafiată. Dacă ar fi fost după voia mea și a lui Fănuș Neagu, primul număr ar fi apărut la două zi. Stau acum și mă gândesc, după mintea mea cea românească și prostă, că nașterea primului număr al „Luciferei” am asistat prea multe moașe, moașele tuturor maternităților de pe mapamond. Mi se pare că o vreme nici chiar numele voinicului nostru făc nu primise binecuvântarea obligatorie. Era în 1958, Titlul celui mai frumos poem din istoria literaturii românești trecea de seamă, a fost și misterioasă aprehensiuni. Din fericire, teama nu era de sorginte literară, ci dogmatică.

— Ce însemna „Lucifera” înainte de a intra în redacție și după aceea?

— Întrebarea nu mi se potrivește decât pe jumătate. Am făcut parte din colectivul redacțional care a pregătit și lansat „Lucifera”. Înainte nu era nimic. După o vreme, Miha Dragomir a fost nevoit să părăsească postul de redactor-sef, post în care mi se pare că era destul de jenant falonț de alți băgători de seamă. A fost și perioada cea mai grea. A urmat, în sfârșit, perioada lui Eugen Barbu. Dacă sub conducerea lui Miha Dragomir revista se menținea pe o linie oarecum academică și tradițională, Eugen Barbu (desi ca om foarte greu de suportat), aducea dinamismul tinereții de care revista avea într-adevăr nevoie. Trebuia abolit spiritul dogmatic al fostei Școli de literatură, trebuia infuzat singe proaspăt, iar Eugen Barbu, cu spiritul său dinamic, deși nu totdeauna drept și mai ales plin de inamicități pe care istoria nu le-a ratificat decât în parte, era omul chemat să realizeze un tip de revistă tinerească, polemică, ambicioasă, originală și băgătoare, gata să dea și jos multe statui de pe soclu, dar și să ridice alte statui. Cu Eugen Barbu nici n-am putut face purici multi, încât am fost nevoit să demisionez în condiții întristătoare și descorante pentru mine. Devenisem un mic indezirabil. În perioada lui Bănușescu am avut o aventură pe care merită s-o povestesc.

— Ce evenimente literare a produs revista în timpul în care ai lucrat la ea? La care ai participat?

— Cel mai important eveniment literar a fost înființarea Cenacului Labs, în întrecimă operă și inițiativă a revistei „Lucifera”. De altfel, istoria literară nu va înregistra în galaxia de cenacuri românești decât câteva mari izbini: „Junimea”, „Sburătorul”, „Literatură”, „Cercul de la Sibiu” și „Cenacul Labs”. Nu pot uita fastuoasele sedințe ale acestuia din urmă, dominat în primul rând de Adrian Păunescu. Legendară s-a pus la etajul Casei Scriitorilor risca să se prăbusească sub tunutul celor peste două sute de tineri debutanți. Eugen Barbu nu conducea pontifical sedințele și, parcă împotriva propriului său temperament focos și exclusivist, se lăsa cu vădită plăcere și surprindere antrenat în discuțiile mai tălăzuri amenințătoare de transformare sala cu bogate oglinzi și draperii într-o mult primejdă „Meduză”.

În paginile „Luciferei” s-au impus nume ca G. Bălăuță, Adrian Păunescu, Constanta Buzea, Marin Sorescu, aici au apărut fascinantele proze care au însemnat de fapt o resurrecție a povestirii și nuvelei, semnate de Nicolae Ionescu și Ștefan Cioculescu. Vtrana povestire „În trecut” a lui Nicolae Velea a apărut săpămintă de zile, mereu scoasă de nu știu ce mină misterioasă din pagini, pină când miracolul a fost înfăptuit, spre bucuria și uimirea noastră, a tuturor. Gica Iuteș conducea secția de proză și reportaj, secție în care lucram eu și Fănuș. Amintim deși alansa penultimul număr cu poezia și care umplea un număr alt de bucurie, încât nici unie nu i se mai puteau închide ca lumea. Gica Iuteș (Dosădita — cum o poreclisem noi cu o bărbătească simpatie) are meritul de a fi citit totul cu un ochi de Argus și multe nume au fost salvate de la dispariție și primul lecturii și tenac și lipsite de descurajare. Numeroaselor sale dioptrii, pateticului său sentiment de doică literară, acrimiei sale extenuante își datorează debutul și chiar notorietatea de mai târziu multă prozatori care astăzi probabil că își ignoră nasa.

Eu și cu Fănuș Neagu, disperai de batocă cu picuri și manuscrise care era mult răbdătorul nostru după, am înfundat saba de teracotă cu poezia și care umplea un număr alt de bucurie, încât nici unie nu i se mai puteau închide ca lumea. Gica Iuteș (Dosădita — cum o poreclisem noi cu o bărbătească simpatie) are meritul de a fi citit totul cu un ochi de Argus și multe nume au fost salvate de la dispariție și primul lecturii și tenac și lipsite de descurajare. Numeroaselor sale dioptrii, pateticului său sentiment de doică literară, acrimiei sale extenuante își datorează debutul și chiar notorietatea de mai târziu multă prozatori care astăzi probabil că își ignoră nasa.

— Din cine era compusă redacția? Care erau factorii ei dinamici?

— Am amintit mai sus de Fănuș Neagu și Gica Iuteș. S-ar putea crede că eu și Fănuș umblam zilnic cu chibritul aprins pe sub maldărul de manuscrise. Nu e defel așa. Doamna Căndrea nu poate fi martora cit de înflăcărate erau disputele noastre privitoare la numele noi pe care le prezătasem pentru intrarea eminesciană în publicitate. Rari mi-a fost dat să văd un redactor alt de vehement, bățios în sedințele redacționale, ca Fănuș Neagu atunci când lua apărarea vreunui debutant în talentul căruia credea cu ardoare. Tomozei (Tom dețel, cum îl alintam noi) și Nicolae Stoian (cu un smoc alb în părul său negru) lmi erau cei mai trazi din redacție, deși totți, chiar și cei pe care nu-i mai pomenesec, aveau ca trăsătură comună pasiunea de a descoperi talente noi. Era un superb partu cu istoria literară, o bătălie contra cronometrului, cu viața și meandrele ei, solidară și pregătită ceea ce se cheamă „schimbul de mine”. Nu era un singur factor dinamic. Toți erau nu piesele unui motor, ci motorul însuși. Acest lucru se putea vedea la sedințele de redacție, la lectura generală pe spalturi și pagini. În jurul meselor metalice din tipografie, unde secretarii de redacție și pazinătorii păreau prizonierii resemnați și ascultători ai redactorilor și autorilor, totdeauna plini cu idei de ultimă oră. Apăruse odată o gresală de tipar, din vina mea. Iesise o frază care suna „reumatismul tinerei generații de poezi”. Cuvintul incriminat era „reumatismul”, care din nebagare de seamă luase locul „romantismului”. Înarmați cu cite o parafă tardiv salvatoare, toți redactorii, inclusiv angelicul vinovat, au aplicat stampila rectificatoare pe întregul tiraj, reinviind pentru o clipă celebra lozincă de la revista „Unu” a lui Sașa Pană: „Toti pentru unu”. Asta era redacția: un colectiv stranic de bine sudat și în care chiar și cel mai nelăsmat corector devenea ceea ce dumnea voastră astăzi numiți „factor dinamic”.

— Începuse să funcționeze Cenacul „Nicolae Labs”? Ce însemna activitatea lui pentru revista „Lucifera”?

— Am vorbit mai sus despre celebrul cenacu. Tot ce pot spune acum, în continuare, este faptul cert că, înființat doar ca o pepinieră de tineri scriitori pentru revista noastră, el a devenit repede un rezervor bogat al întregii noastre mișcări literare.

Acest cenacu, veritabil curent literar, merită fără îndoială un studiu istoric, o evocare amplă. De aceea, sugerez redacției „Luciferei” ca unul din viitoarele sale almanahuri să fie gândit și realizat în sensul unei monografii a cenacului (și chiar a revistei). Trecerea a treizeci de ani oferă o perspectivă demnă pentru un tablou de proporți impunătoare. De vreme ce noi am făcut istoria, noi trebuie s-o și scriem. Urmașii o vor citi cu interes și curiozitate.

Romeo Cosmovici: „Flori”

Continuare în pag. 6-a

Poezia criticului

Printre manuscrisele lui Dumitru Paulescu Perpessicius aflate la Muzeul Literaturii Române am găsit un grupaj de poezii risipite pe diverse foliole volante. Ele datează din anii 1918-1925. Unele foi au tipărite pe ele anețelul Asociației generale a invalizilor din războiul României mari — Organ delegat al Ministerului Ocrotirilor sociale, altele snt cu anețelul Bibliotecii Facultății de Filozofie și Litere din București. Cele mai multe poezii snt scrise cu cerneală neagră, altele cu creionul negru. Se remarcă la toate efortul poetului de a scrie cu mîna stîngă, după dramaticul episod din viața sa: pierderea mîinii drepte în timpul luptelor de pe dealul Muratan din Dobrogea, unde luptase ca voluntar în primul război mondial. Poeziile poartă amprenta simbolismului național. Peisajul citadin va fi regăsit prin elementele de decor tipice: tramvai, asfalt, tîrg, fațade, cum se vor vedea în poezia Circuit, apoi freevența stărilor neurastenice din poezia Cette personne, în care predomină cuvintele: rătă, răutate, rătăcioasă, revoltate, în paralel cu imaginile poetice vitaliste ale plantelor și păsărilor. Ceea ce este specific poeziei perpessiciene este evaziunea într-un univers mirific, al flințelor mici, dar sociale. Păsări mici, furnici, ierburii, mărăcini, chiar — lor le cere prețenia.

Gestul de refugiu sentimental în întimitatea acestor ființe îl apropie de Perpessicius de Ion Minulescu, de autorul jovielelor „Strofe pentru mine singur”.

Ileana Ene

PERPSSICIUS-inedit

Viersul

Homor cînta minia divinului Achille
Și Dante Tartarul cînta:
Poetul, cînd se naște în amărte zile,
Amar și el ca lumea, nu cînta pe copile,
Nici cupa bacacavală nu-l poate îmbăta!

Ar fi o ironie să cînt la flori și stele
În veacul nostru pe pămînt,
Cînd ele sînt o larvă grimată cu
voapsele,
Iar adevărul geme de puști și de
răzbele

Blestem, urgie, jafuri, pucioasă și mormint.

Circuit

Așa ne trecem viața dintr-un tramvai
într-altul
Cît timp ne rabdă Domnul și cît umbrim
asfaltul;
În clasa I-a unii și alții într-a doa

Pe toți ne-aspiră Tîrgul în pîntecu-i
de boa.
Gom pe dinaintea fațadelor speriate
Și cît ne rabdă Domnul și cît umbrim
asfaltul
Așa ne trecem viața dintr-un tramvai
într-altul.

Secunde pe la stații
Ne inghesum
Nu-i luntrea lui Calon?
Un cine se ține după tramvai
Don Juan — în infern.

Cette personne

Persoana-aceia! Cite răutăți a înșirat:
C-am fost din cale afar-de revoltat.
Pe-mne fîrcecele de iarbă nu-s
răutăcioș culcate
Acolo am văzut tot lucruri care
niciodată
N-au zis în viața lor vreo răutate
Și păsărici vioaie și nevinovate
Mișcîndu-și tulpinile de mărăcini
Aceste frunze or mai fi fiind?
Și îmi ziceam: fiți-mi prietene
mici păsărele
fiți-mi amici fîrcele
Fiți-mi prietene, voi mici furnici
mititele.

Desen de Mihaela Negru

Versuri pentru Clarissa

Clarissa pentru tine n-am
Smuls nici o floare din grădina,
N-a suspinat vreo rădăcină
Că prea brutal eu smuls-o-am
Și nici un vers în cinstea ta
Nu și-a ritmat melancolia
Și nici o rimă bogăția
N-a risipit-o-n preajma ta.
Eu te-am visat de atîtea ori
Și am plîng că nu erau cicori
Cum plîng și stropii ascunsei sere
Ce frunzelor le dau fiori.

(Din arhiva Muzeului Literaturii Române)

Publicistică și implicare

Urmare din pag. I

usor. Viata lor era scurtă și extrem de ineficientă. Înainte de primul război mondial, după al doilea război mondial, revistele se iveau ca flori prelungimuri pentru a se duce cu rapiditate. După război, cînd viața literaturii a fost guvernată de alte idei și legi, aparițiile trecătoare nu și-au mai găsit locul. Trei decenii de presă, de pilcă, sint o vîrstă expresivă pentru o revistă literară, iar Lucifera a ajuns la aceste trei decenii de activitate. Întemeiață de scriitori, sub îndrumarea partidului, Lucifera a dus o fructuoasă activitate privind orientarea cititorilor și a tinerilor care se îndreptau către literatură. Rubrici de rezonanță ca Dintre sute de cartare și Steaua fără nume au prezidat descoperirea și lansarea unor poezii care au devenit apoi nume importante ale literaturii noastre noi. Aici, în aceste pagini de Poșta redacției, se puneau cu răbdare bazele mesetugului literar, dar și al contactului cu realitatea. Redactorii revistei făceau întîlniri cu cititorii, discutînd despre literatura română, vizitau fabricii și uzine, ferme și cooperatice, școli și facultăți, ducînd cuvîntul literaturii române și călînd știința care să le indice interesul pentru scris și adevăr, viitorul talent. Astfel se obținea materia primă a unei prelucrări pe care laboratorul redacțional o ducea mai departe. De aici au ieșit nu numai poezii ci și prozatori. De aici au ieșit reportajii și articolele. De aici au ieșit criticii și istoricii literari. Un cenacu literar „N. Labs”, al revistei Lucifera, a fost receptacolul acestor strădăni, el fiind de multe ori sinteza dinamică și vizibilă a întregii acțiuni redacționale. Aici se întîneau cei ce erau scriitori cu cei ce deveneau scriitori, aici se discuta despre valoarea literară, dar și despre orientarea ei, aici se făceau elogii, dar și aspre critici. De aici au ieșit în cele din urmă noi scriitori, cei care aveau vocația și țaria necesară greii și responsabilei profesunii. Acest cenacu există și astăzi, reînnoit, cu nume noi, desigur, dar încercînd să ducă mai departe experiența și cîstigurile moștenite, în credința că pentru a deveni scriitor trebuie muncă și exigență, o preiepere care nu ține numai de literatură ci și de viață. În cei treizeci de ani revista a tinărit în paginile ei cărți întregi, cărți care ulterior au devenit evenimente ale

vielti literare: Ellipsa de soare, Singur printre poezii, Miel prim, Prințul de duminică, Imposibila întoarcere, Iarna bărbăților, Scriitorii români de azi, Zoosophia, Viata decamdată, A doua carte cu prieteni, Poeme către mama, cărți care exprimă o direcție a literaturii române. Scriitorii din toate generațiile s-au întîlnit în paginile revistei. Este important să notăm prestigioasele prezente ale lui Perpessicius, Argezi, Vladimir Streinu, Petre Pandrea, Al. Rosetti, Serban Cioculescu, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Geo Bogza ș.a. Prezenta lor a exprimat o legătură cu tradiția pe care revista a susținut-o și prin atenția pe care a acordat-o marii noastre zestre culturale încoercind cu literatura veche și terminînd cu cea modernă. Adevărate campanii de susținere a valorificării opere eminesciene și alcesciene au avut loc din 1975 încoace în paginile Luciferei. Dezbateri literare care au atacat probleme literare actuale, promovînd idei incitante, și-au făcut loc în rubricile ei. Scriitorii s-au arătat gata de a dezbate în cuprinsul ei cu competență chestiuni de cultură, de filologie și de istorie politică cum au fost acelea privitoare la ceangăli și la gravele consecințe ale abuzivei ocupări a Transilvaniei de Nord prin Dictatul de la Viena. Implicarea în actualitate a scriitorului nu l-a împiedicat să-și asume responsabilitatea judecătorească istorice. După cum tot în paginile revistei, scriitorii din diferite generații au reacționat la înertile care opreau uneori literatura din mersul ei înainte.

O infuzie de aer proaspăt au adus-o mereu în revistă reportajele din toate colțurile țării, de la mările și santiere. Cititorii revistei, scriitorii care au pleat din paginile ei au avut satisfacția să vadă că la 25 de ani revista Lucifera a fost distinsă cu Ordinul Meritul cultural clasa I, distincție care subliniază efortul neobisnuit al redactorilor revistei și colaboratorilor ei de a fi în actualitate, de a participa lucid la construirea unei realități literare noi, de a consolida umanismul literaturii noastre. Este desigur o onoare dar și o răspundere. În întîlnirile sale cu cititorii, cu cenacurile literare, cu muncitorii de pe marile platforme industriale, reprezentanții revistei, redactorii și colaboratorii, primesc întrebările și sugestiile acestora pentru a alcătui o revistă de largă audiență. Pentru că ținta Luciferei a fost întotdeauna aceea de a interesa nu numai pe scriitori, ci și pe cititorii de toate vîrstele și ocupațiile.

Poeme de Ion Iuga

Martie

Vine pe vint cu ochii în muguri
cu miile pe picioare
cu glezne zdrelite
umedă într-o oraș
cu fulgere în ferestre
cu lam-tamuri pe acoperișe de tablă

adună frunzele moarte-n oglinzile ei
de veacuri ne spală de frig
când luncăm ritualic prin norocia
chipurile devin spieretori
luminate

intră primăvara-n oraș
mai încăpătoare-s tramvaiele
piețele mai pline de lumină
când intră guralivă
fără buletin de oraș
și pune stăpînire pe oameni
și drumuri
pe somnul din arbori pe veghe

vine pe vint și arde în muguri
și tu ieși desculță în grădini
să-ți vezi gîndul răsărind mai albastru

Tărîm de umbre

Pereții vineți umblă prin urzici
prăbușiți - a casa pe umbra mea subțire

singeră ingenucheata amintire
gonind un deal pe riu
intr-un tărîm de chipuri, inrobite lumini

în ochii minții
arătările n-au stare
pe pale de vînt pereții de un verde pur
ricoșează-n oglinzi
și în grădina cu doi arbori

semne înalte cerimile aprind
suietele lor cu umbra pe riu

Primăvara

Cine-i de vină
că pomi sunt ca picioarele cerșetorului
și caută sprijin în mizeria grădini

ocest adulterat noroi pelerin
luncă peste grădini
cuvintele-i mute sunt începutul vieții
din anotimpul florilor

arborii - călugări în fața durerii
nu vor să rodească -

dar răsar din noroi
ochi - petale singerate de sabie

Dimineața

Cu degete lungi dimineața-mi intră în vis
levesțe-n pocale de cristal
cu nulele de argint
luncă jucăușă fără veșminte pe covor
trupul-i de lumină învinge încăperea
părul ei cărare de aur de la pat la ferăstră
impiedică lupii să fugă în crîng

imi deschide ochii
din veghe
dans de umbre sfișiate
albindu-ne-n oglinzi

ea singură pentru pașii noștri a semănat
Inflorinții spini
ni-s tălpile umede de rouă
și umezi sinii ei de petale

ea a venit dimineața din ceață
cu păcatele grădini să mă întimpine
la orele numai de ea știute

În Deșertul Gobi

Caut firul de iarbă
prin tremurătoare oglinzi
intr-o pinză de paradis
femeia izgonită din îmbrățișare
mă întimpină
oglinzi fugărită de neliniști
iluzii sub Munții Gobi
forma ei de femeie în seară
o fîntînă acolo
unde brății de diamante se vind pe o cană
și o furtună de aur se dăruia pentru clipa
uitării

ochii ei pătrați
limpezesc intunericul
și mușcătura ei o rană prin care luncă
lume de aștri

păienjenis de umbre aprinse
dansul ei pe jăratec
chemare

Elin Ami *)

Platoșă munții
pe umeri
și nomazii turci
ca pasările umblind după rouă de sete

cămașă de zale port
cînd coboară vulturii în inima mea
și-și caută cub în veșmintele mele
de călăreț neobosit

în stînga mea umblă cămila cu setea
în fața mea caii fără povară însoțindu-ne
viața mea mai la urmă luminată
de săgeata șoimului

frate cu munții de piatră
mongolul ieșe din izvor ceresc
în inimă de om călărește
prin Gura Vulturilor
cu steaguri nisipoase înfășurate pe tobe

*) Gura Vulturilor, în limba mongolă

Peisaj la sfîrșit

Pe trupul unui copil fără păcat
galopează caii
civili infometaji în bataia puștii

pe trupul unui copil fără păcat
mărsăluiesc soldații
ei nu simt puțin cald singerind peste cizme
pe trupul unui copil fără păcat
galopează caii metalici

războinici mișcă șenilele împotmolite în
copilărie

Caii de la Kharakhorum

Copiii încalecă
disciplina nisipului învățată
călărind în jurul pămîntului -
patru stîlpi în petratul iubirii
broască imensității -
pe coaja ei de timp călăresc
scriu pe carapacea ei de milenii
le cresc aripi
cu aripa de liniște scriu pe sicriul de piatră

pe cai mărunți
ca umbrele noastre sub munți
copiii repeta biografia părinților
și învăță zua cu jocul bărbăției
peste sabie cu două tăișuri
peste ziduri ruinate de atîta pace

Oglinzi

1
Iarba secerată de ochii tăi
imprăștiat vînt verde prin oraș
botezînd anotimpul

2
Umbra ta imi bate în ferăstră
amintirea unei crengi
ieșită din inghet

3
Părul tău descarcă flăcări
în oglinzile străzii
prin ploaie - amintire -
silueta ta se scufundă în umbră

4
Ca o răzvrătire-l mina ta albă
cu unghiile roșu adăncite-n obrazul florii -
umilă întimplare în desenul serii

5
Răstîgnită pe o floare de cireș
ești numai umbra luminii -
seceră nopții trece pe-alături
fără urme

6
Cînd intri în grădini
urmele tale în pămîntul umed
inloresc

— e liber ? am auzit din spate vocea, și
n-am vrut să mă uit la el pînă
s-a așezat, iar Lavinia mi-a chio-
cit la ureche : Paul Paul în stînga
trebuie să fie un spectacol, iubite ! Ai sîlipul
pe tine ?

— Dacă ne faceti onoare să stați la masă cu
noi, am strigat speriat, nu ne mai spălăm de
rusine cît durează orașul asta !

O mulțime de furculițe au picat pe jos de mi-
nă, cînd Lavinia m-a înghețat. Cînd am auzit
Nicolaie Mohor ? Ți-ai găsit apărător de nădejde
— și unde mai pui că nici nu se arată gelos !
Ciorba era mai nesărută decît glumele înșine-
rului seif, solniță pe masă nu aveam, și-n cău-
tarea uneia pe mesele vecine mi-am dat seama
că puțin îmi păsa ce gogosi îl vindea Paul Paul
îmbrătat cu Lavinia în lipsa mea. Să fie chiar
adevărată bucata aia de pline mucogătită care
ne ținea loc de gelozie ? m-am întrebant deodată
îngrîjorat. Chiar poți să lubuști pe cineva cum
o iubeam eu pe Lavinia fără să fii nici o pică-
tură gelos ?!

— Veniți cu noi după masă la strand ? I-a
invitat Lavinia.
— Vine și el ? m-a arătat Paul Paul cu fur-
culița.
— Dacă nu eram cu el, nici nu vă invitam !
s-a înroșit ea.

Paul Paul mi-a făcut complice cu ochiul :
— Atunci e-n regulă. Cu Mohor te simți în
siguranță, nu merge. Cînd am auzit
Nicolaie Mohor ? Ți-ai găsit apărător de nădejde
— și unde mai pui că nici nu se arată gelos !
Ciorba era mai nesărută decît glumele înșine-
rului seif, solniță pe masă nu aveam, și-n cău-
tarea uneia pe mesele vecine mi-am dat seama
că puțin îmi păsa ce gogosi îl vindea Paul Paul
îmbrătat cu Lavinia în lipsa mea. Să fie chiar
adevărată bucata aia de pline mucogătită care
ne ținea loc de gelozie ? m-am întrebant deodată
îngrîjorat. Chiar poți să lubuști pe cineva cum
o iubeam eu pe Lavinia fără să fii nici o pică-
tură gelos ?!

— La vederea crîngului de sălcii și pini de pe
malul râului Lavinia m-a strîng deodată de
brat, și cred că involuntar. Mai hotărîserăm
odinoară pe-aici și, rătăcindu-ne într-un crîng,
reveniserăm mereu la singurul reper pe care-l
evitaserăm cu candoare, întrebîndu-ne de ce
ne întoarceam, ca un făcut, la căpîta de fîn. Apoi
ne răsărise în fața, ridicîndu-se parca din luciul
apei, crîngul necunoscut de sălcii și am colindat
îndelung cărările cu pămîntul crăpat, neumbat
demult, în căutarea unui loc unde să ne tragem
sufletul — pur și simplu să ne odihnim. Dar,
cercetînd tufisurile, mi s-a părut ciudat că nu
ne privim în ochi : parc-am fi fost și noi niște
necunoscuți, ca și crîngul, și parca și poposul
acelea, dorit, ar fi fost ceva rusinos — au în-
stînjînită privea împrejur Lavinia, înclundu-se
cu minerul umbrelor. Ca să pricep mai tîrziu că
o stînjeneau lumina orbitoare a soarelui și iar-
ba unduitoare, fîșînd cumva omenește, șoa-
potele dojenitoare ale vîntului printre sălcii, poate
și fluturii dansînd în aerul parfumat — ca și
cînd înădărușul tuturor s-ar fi aflat as-
cuns cineva, la pîndă. Nu mai fîn minte de ce
m-am răsucit brus, poate voiam s-o îndemn
mai departe, fără să observ buturugile, bătrîne
și groase, cu mițăde de jur-împrejur, cînd am
descoperit-o mirat pe Lavinia, întinsă pe covorul
de mușchi, în olin soare, acoperindu-și nu-
mai obrazul cu mina înclodată din cot : „Sînt aici,
dragule, unde mă cauți ?”

Pe-o buturugă îi zăcea rochia, iar pe cealaltă
— hainele mele fierbinți. Cînd a-nceput ploaia,
Lavinia a deschis surîzînd umbrele deasupra
noastră, rezemîndu-i virful spînzor de buturugă.
Iar mițădele acelea de sălcii, muste de apă
și, desi ne-am zîmbit în ele, păreau mădăioase,
mătăsoase și foarte subțiri.

— Paul Paul în sîln nu era deloc „un spectacol”,
cum crezuse Lavinia, înclîndu-l la plajă cu
noi. Arăta cît se poate de decent și normal,
ceea ce era o reușită la anii lui — știam că
avea cincizeci și ceva, dar se păstra într-o for-
mă pentru care l-ar fi învidiat mulți gîrșeni
dintre operatorii chimisti, incomparabil mai tî-
neri.

— Ceva incredibil plutea însă printre noi, pe
deasupra nisipului pe care ne zvîntau tustrei,
aproape de apă, sub soarele veri ! făceam plajă
cu șeful ! Nu-ți venea să crezi că omul asta în
chiloții roșii de baie, cu pielea albă abia iestă
din iernat (ca o haină scoasă de la curățătore-
rie), cu părul mătăsos, dar rîrit, atîrnînd în
smocot dezordonate, este același cu autoritarul
și agitatul inginer sef — creierul îi mina de
fier a combinatului ! Pe vremea cînd Bătrînul
conducea lucrările pe santier, Paul Paul era ait
de tîner și peluat în seamă de nimeni, că nu-
mai gafele lui îl mai aduceau în fața, din cînd
în cînd.

— El însă se și îmbrăcase, acum își lega șiretu-
rile, Lavinia se apropia nestiutoare ca o fecioară,
însercîndu-se să-și ridice mai sus sîlipul
cît timbrul postal, așa că ne aruncă grabit în-
viața sa candidatura să ne fie și nas dacă

În arenă

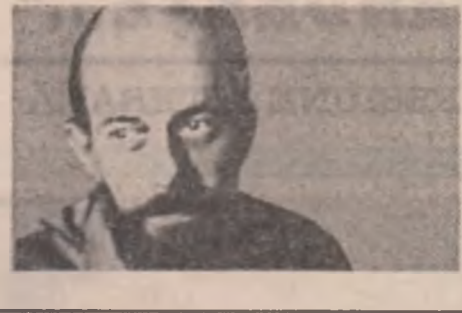
iată-le venind în umbra faptelor
proliferînd la cea mai însemnată Inchipuire

substantive cît cerul aidoma duhurilor ieșite
din amfore
adjective orbitoare pronume spumegate
verbe de o cutremurătoare penetrație
interjecții pîndind carotida

cerul se strînge cu iuțea gîndirii
un fulger aprinde cotropitoare simțiri
înțelesuri gata să sfișie frăgezimea memoriei
ca o iminentă incolțire dinspre hămesite
margini

iată-le cum vin hăituite din pădurile limbii
cuvinte insingerate cuvinte scoase din minți
și eu care trebuie să le imblînzesc deindată
cu biciul amintirilor
șuierător prin suflet

Dincolo de dosare

alex rudeanu

în cînd. De unde să știm că, pe atunci, cenușii
și modest, de-îl scoțeau vorba din gură cu cleș-
tele, el nu făcea decît să observe, în taină, sti-
ința Bătrînului de a fi ascultat și iubit de ori-
cine ?! Si-acum, deodată, iată-l în pielea goală,
la plajă cu noi ! Ce urmărea ?

— Ca și cum mi-ar fi auzit gîndul, Paul Paul îmi
vorbi rar :

— Mohor Nicolaie, cum facem să plece pentru
ceva clipe femele ? Aș vrea să-mi storc sîlipul.
Mă grăbesc la dispecerat, și nu se cade să intru
pe poartă cu pantalonii uezii.

Lavinia a dispărut în tufisuri, iar Paul Paul,
topînd ca un pui de găină de-o zi, îmi dădu
repede niște sfaturi a căror bună credință o
garanta tocmai halul în care mi le dădea :

— Dacă ai de gînd să te-nsoți cu minunea
asta de fată, grăbete-te, să nu rămîi de căruță
! Umbă destui amatori după ea...

— Știu că umblă, m-am încruntat. Și ce dacă ?
— Nu mă bag în viața ta. Îți vorbesc ca un
frate, cănoșule, pentru că știu eu ce știu. Te
simți tu călare pe situație, dar, dacă mă gîndesc
bine, altii se cred și mai și.

— M-am ocoșit la el :
— În ce sens ?

— El însă se și îmbrăcase, acum își lega șiretu-
rile, Lavinia se apropia nestiutoare ca o fecioară,
însercîndu-se să-și ridice mai sus sîlipul
cît timbrul postal, așa că ne aruncă grabit în-
viața sa candidatura să ne fie și nas dacă

ne hotărîm — și, devenind iarăși șeful, ne pă-
răsi bătos și autoritar :

— Pe mine !
— Asta ce vrea să zică ? rămase cu gura căs-
cată Lavinia.

— Poate știu tu mai bine, m-am rătăcit la ea.

Tot atunci, soarele a intrat într-un nor, i-am
căutat marginile, părea însă un nor lung cît o
zi de vară, cît vara toată, și-am regretat că
n-am să-i mai ofer multă vreme Laviniei onor-
urile cuvinte unui soț de faraon. Cam așa-mi
rămăsesse din vara trecută amintirea trupului ei
subțire, sub soarele înspăimîntător de fierbinte,
străduind în reflexe de bronz, cînd abraza uns
cu te-miri-ce alifii de protecție odozcu izbitor
cu o mască egipteană, iar eu, cu flaconul în
mîna, masindu-i pe-o parte și pe cealaltă ju-
mătățile de portocală, de cele mai multe ori
descoperite în pustietatea aceea, arătăm ca un
credincios sclav...

Am rămas singuri pe plajă pînă s-a înserat.
Obșnuțiți cu alunecarea abia auzită a apei, le-
gea și indiferentă, auzeam în schimb liniștea
locului, tot mai adîncă, mereu mai apăsătoare
parcă din cauza zăpușelii. Cînd și cînd, spînz-
urile argintii ale peșterii răsăreau din valuri, pe
firul abției, departe de mai, unde apa era mai
adîncă. Sălcile plioase stăteau alinate, ca niște
oameni care ar fi încercat cît de rece sau
caldă e apa, preferînd valurile printre degetele
înfranzate, într-o atitudine de uitare și resem-
nare — cum mă confundasem și eu în gînduri,
neatenți la ce-mi povestea Lavinia.

În oraș era îmbrăzată și gălăgie. Ne-am stre-
curat cu greu prin mulțime, ciocîndu-ne de
treacători care ne petreceau cu priviri dezapro-
batoare, socotîndu-ne alurii sau băuți, și liniș-
tea Birlogului ni s-a părut cu atît mai odihni-
toare. Am cînat pe-numeric, la Masa lui Lu-
cullus, pe balcon, să nu mă-ntrebati de ce n-am
aprinș lumină, și Lavinia a scos din cămară și o
sticlă de vin negru, gros, parfumat cu pelin
— din rezerva de „zile mari”. Sînt sigur că n-a
turnat pe furis nici un fel de praf în pahare,
ca să justifice și-n felul asta numele Mesei lui
Lucullus, dar un neastîmpăr ciudat ne-a ridicat
de la masă înainte de a isprăvi cîna — și știu
că nici furturile nu le-am strîns.

— O grămadă de inși s-au dat de ceasul mortii,
în vara aceea, să ne însoare. Cum apărea cite
unul, mă gîndeam dacă l-a trimis Paul Paul,
iar în cele din urmă am ajuns să-l întreb direct,
și Lavinia proceda la fel cu prietenii care o
sîcîlau. Dar cercul se strîngea tot mai strîns,
mai-mai să ne laso fără suflare, de parcă toată
Cetea și-ar fi propus să ne îmbrășameze și să
ne-nfășoare, ca pe două mumi, în Certificatul
Roz — cum îl numea cu năduf Lavinia, evident

leri nu demult
mă zvîrcolesc din răsputeri în somnul celui
care ne visează trăirea
rostogolindu-mă către flutur păstrăv ied
acvili

atîc că deosebindu-mă de toate la un loc
sînt din ce în ce mai altcumva
pînă totuna
voi fi

Naștere

a fi pacea unei răsfringeri
cum numai întinsul numelor
fără nimic asemeni luminează dinăuntru

a simți mirosul de arăpă proaspăt întinsă
sacrole înconțaiții din tuburile plantelor
dogoarea care coace piinea cetății

a purta neprețuite scînteieri în această
rotire de gînduri și pași
energii pure să lumineze singura măsură a
lucurilor

materie electrizată de mișcare în contopire
insuficientă sieși
putînga ei de o deveni iubire zănușită sau
adevăr

această neasemuită pulsație de la un creier
la altul
nici sfișiere nici dezbinare ci numai sfințenie
înarpită

atîta ridicare în slavă ca o pilpire
preschimbată în fulger
atîta vedere suitoare spre înalțuri
pentru ochii celor zămisliți în zbor

teatru

Actorii

«Livezii de vișini»

TEATRUL NOTTARA

Cum aplică regizorul distanțarea
(în lucrul cu actorii) și cum răspund
actorii indicațiilor regizorale (nu toc-
mai bine conturate și strunite) se
vede din jocul contradicțiilor al celor
ce intră și ies din scenă cu convin-
gereă ca nimic nu se leagă cu nimic,
că nimeni nu vibrează cu nimeni, că
spectatorului nu i se comunică nimic
altănat.

Ceea ce se întîmplă pe scenă se si-
tuează undeva la mijloc, între mi-
marea jocului și trăirea jocului, între
luciditatea și naturalism. Ranevskaia
Luciei Muresan are prea multă so-
brietate și simțul demnității ei lezate
se face prea des vizibil. Altminteri, o
frumoașă fîntînă scenică, o îndelung
studiată prezență — absentă la tot ceea
ce se petrece în jurul ei, la tot ceea
ce li arată sau îi comunică ceilalți.
Este rece, dar feminină, este fasci-
nantă, dar inconștientă în privirea a per-
sonajului, te mereu corectată, parcă, de
actriță, dînt-un sentiment de perfec-
țiune, de moralitate. Cînd e condusă
cître sentimentalism, teatralitatea mo-
dălității o împinge pe Lucia Muresan
către o interpretare pregnant arti-
ficioasă. Căderea ei (din final) în imo-
bilitate teatrală o distanțează de in-
șeși, fîrca ei instabilă (Ranevskaia
neputînd să trăiască cu profunzime
valurile vieții). Gaev este, din primele
clipe, chinutului bufon al familiei de
care toți se împiedică, dar bufoanelie

Actorii

«Livezii de vișini»

TEATRUL NOTTARA

lui George Constantin — ale acestuia
mare actor care respinge inutilitățile
— sînt făcute fără convingere, ele ne-
venind din conștiința unui individ
obișnuit cu chipul de care l-au im-
pus ceilalți cî dînt-o necesitate pur
exterioră. Charlotte Ruxandrei Sire-
teanu își adună lacrimile cu mina (în
iesirea ei la rampă) — gestul aparține
convenției teatru în teatru — dar jo-
cul ei este mult prea extatic (vine din
trăirea de tip stănișlavskian). Efluvii
romantismului revoluționar ale stu-
dentului întîrziat Trofimov nu-și
găsesc rezonanță în Mircea Jida,
care nu poate lesă dînt-o rigidi-
tate acaparatoare. Ania este, prin
Tania Filip, steașară, aproape înexis-
tentă, pentru că actrița nu concepe să
jocă mediocritatea personajului (au-
tozenzura o scoate din rol). Firs are
mai multă constanță prin încredin-
țarea lezăturii lui cu trecutul, pe care
Stefan Radof o traduce plastic într-o
decreștere și curbare corporală, prin
exacerbarea atitudinii de devoțiune
pînă la unirea lui cu pămîntul. Iasa
are prin Valeriu Preda ceva din liche-
lismul enervant al personajelor mo-
derne. Dragostea Variel (Ioana Cră-
ciunescu) față de Ania sună fals, iar
răceala față de Lopahin — care tre-
buie să fie aparentă — se umanizează
puțin prin gestul miinii ei care
caută și stăpînește mina ce-o mîngîie.
Duniassa cea prostută și plină de iluzii

e dinamică și alunecoasă prin jocul
Dianeii Lupeșcu.

Distribuția lui Alexandru Repan în
Lopahin este o mare îndrăzneală. În-
fățișarea, glasul puternic, siguranța de
sine contraviv structurilor Ingenuechea-
te a personajului obidit prin origini.
Aerul triumfal cu care Lopahin intră
în scenă (la început), permițîndu-și
să-l imite pe Gaev (prin sărutul du-
lapului), batocorîndu-l, creează o im-
presie deformată asupra acestui per-
sonaj tolerat într-o asemenea un-
vers. Lopahin nu este un împertur-
nent, cum putea fi Iasa : Cehov îl
descrie ca fiind un om cumsecade, un
blăjîn. Aceptarea simțămîntelor lui
față de Ranevskaia îl face mai îndrăz-
net decît se simțea Lopahin (chiar ca
stăpîn al livezii). Jocul lui e cînd lu-
cid (face pe naivul, vorbind păpușoi-
lor, face pe cabotulul, mîmînd umi-
lînta, suieratul trenului), cînd foarte
naturalist (îngîne cu sughițuri în
poala „stăpînei”, tremur, și subțiază
vocea, tipă, altădată ride în hohote).
Faptul că publicul (de premieră) a
putut aplauda hohotele de plîns ale
actorului consacrat (ca într-un Axi-
tîu de testare actoricească la I.A.T.C.)
nu este, nicicînd, probant pentru
împlinirea personajului chehovian. Vo-
cea de stentor și statura impunătoare
au făcut din Lopahinul lui Repan un
stăpîn aproric, fără ezitări și fără
urme de relicente. Jocul lui, mut, și
face mai adevărat pe Lopahin, dar
prelungirea momentelor-cheie (apro-
pierea pînă la sărut de Ranevskaia și
mîngîierea — posibilă sugrumare a
Variel) anulează efectul scontat și
oricum adună personajului gînduri și
atitudini ce nu-i aparțin.

Ca spectacol de căutări exhibi-
tioniste, studentesc, Livada de vișini ar
fi trecut, probabil, clasa.

Nicoleta Gherghel

film

Un film premiat

Recent juriul celui de al 9-lea Festi-
valul internațional al filmului pentru
copii și tîneret de la Tomar (Portu-
galia) a acordat un prestigios premiu
filmului **Unde ești, copilărie ?**, reali-
zat de **Elisabeta Bostan**, scenariul
fiind semnat de fidelă sa colaboratoare,
Vasilica Istratie. Acest premiu re-
prezintă o nouă recunoaștere interna-
țională, care încununează o operă pro-
gramatică dedicată universului copilă-
rii, farmecului unei vîrste care
niciodată nu poate fi considerată o
„jară uitată”.

Cu serialul **Năică**, realizat în urmă
cu peste 20 de ani și care formează
substianța peliculei **Unde ești, copilă-
rie ?**, **Elisabeta Bostan** abordează un
teritoriu aproape necunoscut pe
atunci în cinematografia românească
— filmul pentru copii, domeniu căruia
regizoarea îi va dedica aproape în-
tegral activitatea sa de creație, răs-
pînd de la un palmares deosebit de
bogat în distincții naționale și interna-
ționale.

Interpreții serialului **Năică**, **Alexan-
dra Poamea**, astăzi studentă la
I.A.T.C., regizoarea și **Ion Bocancea**
vor porni din nou pe urmele perso-
nelor interpretate cu ani în urmă re-
descoperind și împunînd spectacolului
contemporan tulburătoare emoții ale
contactului cu vraja primei vîrste a
întrebărilor.

Cele patru episoade — **Năică și pes-
tisorul**, **Năică și barza**, **Năică și ve-
rifica** și **Năică la București**, conside-
rate pe drept cuvînt „bijuterii de au-
tentică puritate spirituală” surprind
primele experiențe ale copilăriei in-
teligent orchestrate în perspectiva
unui savuros comic de situație, cît și
prin raportarea, evident distanțată, și
în același timp sugerată cu vibrații
emoțive, la cîteva nemuritoare motive
literare. Acestea au transparența și
forța de sugestie a sursei clasice fie
că este vorba de o parafrază la
„Pupăza din tel”, de „Dumbrava mi-
nunăță”, de „Iarna pe uliță” sau de
nemuritorile versuri eminesciene din
„O. rămil”.

Complementar cu trecutul, situat
parcă într-o imaterială și mirifică
lume a basmului, rămîne prezentul
inspirat filmat de operatorul **Ion Ma-
rinescu**, prezent care oferă prin Ma-
rele arabescurilor citadine un meta-
foric contrapunct imaginilor pa-
triarhale de odinioară. În același ra-
port contrapunctic se situează și deco-
rurile și costumele create de **Dumitru
Georgescu** și **Andreea Hasnas**, de alt-
fel co-autori și la recentul succes al
regizoarei — **Zîmbet de soare**.

cu majuscule și ritmat ca niste cuvinte ritualice de „alungat” vraja :

— Oare de ce se inghesule atîta să ne vire în mină Certificatul Roz ?!

— Pesemne din invidie că o ducem bine.

— Să știi că așa e. Din experiența colegelor știu că din ziua cînd au schimbat dușumeaua goală pe contorul Certificatului Roz, s-a dus toată treaba ! Ce facem ?

— Vă înscrieți în evidența blocului sau vă mutați de la noi, mi-a pus în vedere Administratorul — și era să pic jos cînd am văzut că era același, desi nu mă mai cunoaște. Aici locuiesc oameni serioși ! Să nu-mi umbli dumărierea cu smecheria de chiriș și chestii d-astea, că la noi concubinajul nu ține ! Locatara principală unde este ?!

„Locatara principală” mi-a venit de la lucru plînsă, povestindu-mi printru sughituri cum o inghesule în vestiar seful de tură, aruncîndu-i în obraz să nu facă pe mironiea dacă tot e-nhiată cu unchișii ei !

Aerul din Birlog se făcea tot mai greu și aproape că mă dezobisuișem de tabloul celor două jumătăți de portocală topînd nebanatic spre baie. Convorbirile noastre, în dormitor, după ce stingeam lumina, deveneau în schimb tot mai profunde și incitante. Adică stăteam alături, lumînți pe spate, fiecare cu mîinile sub cap și cu ochii în tavanul abia ghicit în beznă viscoasă, cînd eu enunțam pe îndelete subiectul :

— Deci așa.

Lavinia prindea ideea din zbor și o dezvoltă !

— Chiar așa.

Nici noaptea bună nu ne mai spuneam în ultima vreme, iar Birlogul ni se părea tot mai strimț, nu se știe din vina cui, dar un vinovat există — cel puțin asta credea fiecare în privirile celuilalt. Pînă cînd, într-o dimineață de august, m-a pufnit risul și am vorbit :

— Dacă vistul vieții lor așa e, să ne împacheteze în Certificatul Roz, haidem să le dăm satisfacție și terminăm ciclul !

Lavinia s-a arătat încă o dată la înălțime : — Dragul meu, m-am săturat să mă tot viseze atîta. Cu cine mă-nlînesc de o vreme, începe să-mi turuie cum m-a văsat. Și de ce, mă rog, să fiu visată mereu de alții ?! Mai lăsați-mă să visez și eu !

Mi s-a încrîncenat pielea de-alta singurătate, cîă simțeam în canavaa ultimelor ei cuvinte, din care am crezut că fără mine sau cu mine în casă, pentru Lavinia era tot un drac. Iar ea, înțelegîndu-mi amărăciunea, m-a împacat cu două cuvinte :

— Tu visează-mă !

★

Era să și sar la bătaie cu Paul Paul cînd, în biroul lui de inginer sef care semăna mai mult cu un atelier — cu mesele și scaunele ocupate de piese defecte, schite și scule, cutii cu suruburi și aparate de măsurat —, singurul sef din combinat fără vomeșă travestită în secretară, fără să mă privească în ochi și prefăcîndu-se confundat în cîtleua unui doșar urias, autorul sfaturilor „frătești” m-a pus la zid fără nici o introducere :

— Miine dimineață te prezinti la Trust. Ești detașat pe o lună. Au rămas niste scrisori incurcate de pe vremea sanitarului și dumneață ești singurul care le mai știi pe toate. Celalți s-au dus.

Cum nu m-am miscat din loc, n-am suflat un cuvînt și-n general rămăsesem fără suflare. Paul Paul și-a ridicat ochii din Biblie, bănuind că oi fi plecat. S-a ncruntat la mine :

— N-am fost clar ?

— Vrei să mă desparți de Lavinia. I-am înfruntat demn.

— Eu ?! A sărit ca împins de un arc de pe scaun. Eu să te despart de Lavinia, după ce te-am bătut la cap să te-nsori cu ea ?! Ești o pramatie, Nicolae Mohor ! Obraznicule !

L-aș fi crezut dacă n-aș fi simțit că-mi vorbește foarte ciudat, pronunțînd fiecare cuvînt, după nu chiar fiecare silabă, pe cete mai diferite tonuri lînce ce Paul Paul nu făcea de obicei. Așa că am continuat să-mi anăr răsjoși, demnitățile, pentru a-mi dovedi fără să bănuiesc, că știam să vorbesc și pîzișă :

— Crezi că nu știu tot ?! Am țipat, ți-e dor s-o mai aduci cu mașina la scară în toilul noptii ?!

S-a făcut rogu ca racul și mi-a repetat acuzatia, fără să știe nici el că era în stare să dea intonații diferite nu numai silabelor și cuvintelor, dar pînă și literelor. Adică sunetele iesînd din gura lui aproape că aveau greutate și forme distincte, ca o mîmă de pîtriele zornînd pe un trotuar :

— S-o mai aduc cu mașina la scară în toilul noptii ?! Eu ?! S-o mai aduc cu mașina la scară în toilul noptii ?! Eu ?! S-o aduc ?

— Faci cîre degeaba ! am răcnit la el, tremurînd de emolie.

Paul Paul a dat neputincios din miini, de parcă și-ar fi cules pietricelele de pe asfalt. Părea că vrea să-și inghita cuvintele și i-am urat din adîncul inimii să se inee cu ele, dar m-am surprins gîndindu-mă la altceva : „Lavinia mai știe să vorbească așa. Vocea Laviniei are trup !”

— Core-ți iertare, mi-a zis, așezîndu-se. Ia-ți un scaun și explică-mi ce-i în cazul tău aiurit.

Mi-am ogerut tertare ca un mieluș și-n secunda următoare am ieșit din încurcătura :

— Pe cuvînt că nu pot să plec. Săptămîna asta ne căsătorim.

Arcul secret montat în scaunul lui a funcționat iar, și Paul Paul m-a îmbrățișat, sărîndu-mă :

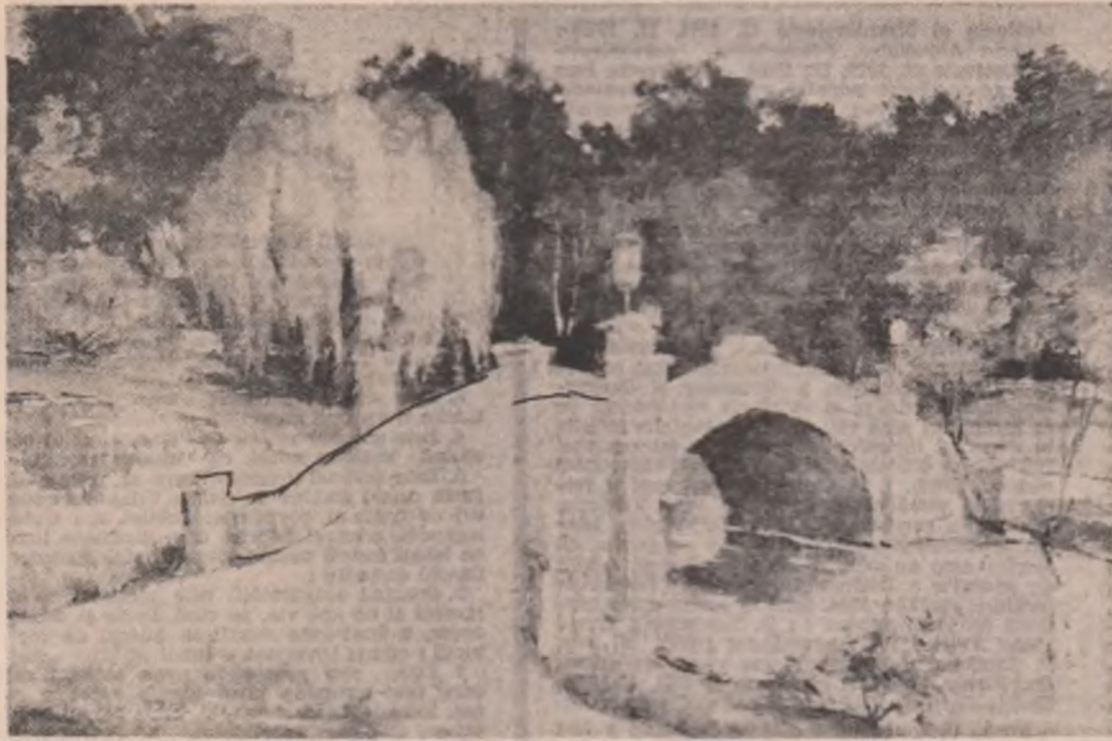
— Să fie într-un ceas bun, Mohor Nicolae ! De ce nu vorbești clar, zăpăcituț ?! Dă-l nabii de Trust, te duci după aia !

Ne-am desparțit ca doi buni prieteni, și Paul Paul mai-mai să zburde de bucurie că i se împlinea visul să fie nas, își încheia și își deschela în nestire nasturele de sus al halatului, forșînd ca un cal năvălîș. Cînd a ridicat re-șterul să răspundă nu știu cui, mai avea pe figură aceeași bulmăceală.

Lavinia în schimb mi-a dat o veste care m-a înghetat :

— Diseară vine mama.

Și a și venit.

Tablouri de Romeo Cosmevici

Poeme de nicolae oancea

Vorbele ies cu taxiul in oraș

infirmiera se grăbește, e in intîzire, are copii și trece cu un bandaj peste mai multe rîni deodată acoperind și părțile nevătămate, zdravene, teritoriile mele de rezistență... puțin cite puțin am devenit un sarcofag moale,

o mumie albă care mai respiră, și nu mai știu singur, singur nu mai știu cit de ingropat sint in nenorocire... vin vizitatorii intimi și se inspăimîntă, vin alți vizitatori și se inspăimîntă, vin doctorii și ridică din umeri, vorbele ies cu taxiul in oraș, starea mea actuală este gravă ! se comentează in stradă, in cafetării, in laboratoare, in apartamentul iubitei unde de o săptămîni se iau măsuri preventive : speranțele puse in mine vor fi puse in altul... suspiciunile legate de mine vor fi legate de altul, cu aceiași bandaj lung, foarte lung, și de aceeași infirmieră care se grăbește, e in intîzire, are copii.

Ne vom iubi

sau ne vom împăca ?

Singele nostru cine îl mai știe, steele, noptile, șerpuitul șirag, bate un ceas de viață țirzie, culcă-le, bea ceva, am și vin și cogneac

și flori roșii, și este iar seară, ne vom iubi sau ne vom împăca ? adu-ți aminte că al fost fecioară, hai, rușinează-te de cerna mea.

De unde știi că

nu am ieșit chiar acum

De unde știi că nu am ieșit chiar acum dintr-un spital de urgență ? De unde știi că nu am ieșit chiar azi dintr-o pușcărie de provincie ?

Ți-aș spune, cu sufletul la gură, că te iubesc dar mai înainte îți spun că am nevoie de ajutor

sint singur și răcoțit și aiurea... sint plumbul, cit a mai rămas, după Bacovia.

Pe o frunză de Bacovia

Nimic nu se mai limpezeste bine, de săptămîni cerul s'înnorat, la ștrand apa-i bolnavă in bazine, m-am dus acasă, n-am mai inotat

Și mă gîndeam că trebuie să vină căruța toamnei cu roți mari de noroi, la casa de cultură mă era lumină, se pare c-o adus trei discuri noi...

Noaptea e frig, tot mai frig, vreme rea, picicile au un aer suspect, numai filme bune la cinema, dacă veneai și tu era corect.

Poeme de a.i. zăinescu

Fierbinte e tăcerea

Cenușa zorilor zvîrlit-o voi și-n ea Voi ingropa cumplit și locul care suie : Fierbinte e tăcerea dragosteii ce-aș vrea, Nebună e durerea dragosteii ce nu e.

Dar nu se poate altfel și oricum Ceru-amintirii nu mai e de față, Pe el o altă lume-și taie drum, Sub el s-au strîns și ploii de-acum și ceață.

Pe-amloza noptii, — aceeași ca un turn, Și in neduminea nădejdi rare, Se răfoiesc doar stele care-apun, Mi se cîstește sufletul prea tare.

Și e și trist acolo și demult, Este și-nghet și se topeșc și țărături, Cu un fiord sub raza ce-o ascult Treiște-n ochi doar clipa-n care-nmămurii.

Plutește luna-asemeni unui glas Și la răscrucă-naltului de ziua, Mai urc zvon, mai fac și-arpile popas, Dar se întorc și ard ca într-o piud.

Cenușa zorilor de-aceea-o voi zvîrlit și-n ea Voi ingropa cumplit și locul care suie : Fierbinte e tăcerea dragosteii ce-aș vrea, Nebună e durerea dragosteii ce nu e.

Nostalgia

Cresc nori de iarbă prin ferestre-adincl, Prin ape și caută-adăpost, Ci eu m-aș vrea lumina ce-o răsrîngi Și mi-o dai iar pămîntule ce-a fost,

M-aș vrea pe-un deal acum și tăcut, Cu-ngeamăni de pleoape-ntră cuvinte, Copiule — s-oud — tu ce-ai făcut ? Dar tu unde ești și ce mai faci, părinte ?

La masa norilor

La masa norilor nimica nou, Nimica vechi și totul se imparte, Din cina lor rețin numai o parte, Cealaltă-i doar cuvînt, numai ecou.

E un blestem, o tragică-adorire Și-un leagăn crunt, cealaltă, un izvor, Din ea de-aceia și părinții dor, Se subțiază-ncet și trec spre amintire.

Mănîncă ceruri și mănîncă lut, Se sparg și aștri, înălbesc pereti, Din miez de noapte-aceleași dimineți Și-o spaimă-n tot, e foame de-absolute.

Bogată e doar urma și nici ea, Bogate-s doar nădejdiile, n-au zid, Miroase-a crini cînd ochii se inchid Și ard fierbinți spre taina cea mai grea.

Urmăm ca-n vis și aripi și ecou, Urmăm cum stele pe deasupra, calde, La masa norilor nimica nou, Nimica vechi și totul se imparte.

Fluturi prin aer

Ce spun in transă norii cu ochi vii, Ce-adio stelele și-n somn, către-nceputuri ? Noi pe buldozere și ceasornicării Cred c-am trăit, iubito, ca pe fluturi.

Ne-am luat pe rînd planeta s-o-ncăizm Să-i ridicăm ferestre noi și continente, De-o țară-a-nădragostiilor nu știm Dar ea ne-a luat și somn și sentimente.

E-o agonie, poate, sau un zbor prea fix, Nu e țirziu și nu e nici devreme, Rămîne un gînd numai și-aceia ca un sfînx, Rotește-n el doar lumi ce-au să ne cheme.

Incolo-adio stelele cu ochii vii Și norii-n transă bat doar spre-nceputuri, Noi pe buldozere și ceasornicării Cred c-am trăit, iubito, ca pe fluturi.

Recviem într-un cimitir de mașini

Prin cimitire de mașini, sanctificate, Stau lacrimile lumii ca un nor Și ce văd, oh, numai blesteme-n toate, Doar jurăminte vîd și taine care dor,

Rugină doar, numai rugină, lată, Rugină, doar rugină peste tot, Rugină-i ploaia care-o început să bată Și spinzură sub streșini ce se rod.

Rugină-i tot, rugină și pămînt și floare, Rugină-i roua care s-o sîrșit, oricum, Din veacu-acesta care-a și trecut, se pare, Rugină ia mulaj de fiică și scrum.

Rugină-n bălți, rugină și in ochi și-n oase, Ea e cănto-n veci și o primim cu toți, Rugină e chemarea vinurilor joase, Ea este aerul ce se-nșurubă-n rați.

Prin văi de rugină-o apă de rugină grea Flori de rugină dă și le-mpietim in salbă, E-o rugină-n tot, vîd de rugină-o stea, Luna și ea e o rugină albă.

Sub vraja ochilor și-n ochi rugină arde, Molii de ceață verzi toacă rugini, Rugină e apocalipsul de departe Al stelelor care cînd mor miroa a crini.

Planetă

Deasupra stele, dedesubt chemări, Trăim mai mult din vis și întrebări, De-aceo pace, de aici furtuni, Răspunsul e că totuși simțim buni Și-avem cu toate-acestea-n miini Numai un cer cu mil și-nourate piini, Ce-ascultă ochiul și ce vede treaz, Nu-i nici cuvînt, nici lacrimă de azi, Treptat nașterea pe care o-mpînim, Strămută-n ea și văi și îndîmli, Iar lumea, — aceeași care-și cată rost, Mărește-n ochi doar clipa care-a fost.

Poeții judecă fluturi

Poeții judecă fluturi, Judecătorii judecă nori, De pe singe cad scuturi, Peste singe cresc flori ;

Clipa-aceea cu scurte Și leșee deșarmurii, Cînd ai parcă mai multe Brațe și ochi mai subțiri ;

Nu mai patima, vraja, Rug și amforă-n somn, Cînd treci singur de strada Frunții și-auzi pollicrom,

Case-albastre de spumă Și acoperișe ce tac, Doi cu mina de lună, Calci pe-o dungă de veac,

Arzi ca-n frunza-amăruie Turme parcă de sfînci, Roți și lănci care suie, Ochi ca-n lacrimă, stînși.

Poeții judecă fluturi, Judecătorii judecă nori, De pe singe cad scuturi, Peste scuturi cresc flori.

Lumină grea

Mă uit pe cer, un plug acolo-a răsărit, Ce ară el doar norii o vor ști, Va ști al piinii gol și-aproape răstîgnit, Un trup inalt de care și eu mă voi izbi.

Și aș vrea să-mi dea un bănuț de aur, Dar și așa e-atita de năucitor Și e alt de straniu cîteodată, Că dinspre toate stelele ce cad și mor Rămîne o cîmpie-n vecl nedesfundată.

Niște copii rup luna parcă peste gard Și-ascultă-n somn făpturi mai departate, Și căile lactee încă nu s-au spart Iar rădăcinile nici nu-s trăite toate.

Se-aplecă-n suflet mii cîmpii cu vaier Și umbli cu ochi vii și-aproape tremurări, Miroase-a griu lumina ce-o aud prin aer Și miroase-a pulberi de părinți și frați.

În mătasea porumbului

O, dar așa cum vii tu și imi spulberi Toate zăpezile aceste din ochi, așa Cum te apropii tu și le lei pe toate asupra-ți, Așa cum infloresci tu și mie mi se pare că-i toamnă,

Poate că ultima din acest veac, Aș vrea, cu îngăduință și așteptare, In mătasea porumbului să te îmbrac.

16 APRILIE 1988

plastică

Forță și expresivitate

Doi artiști plastici dintre cei mai dotați ai generației aflată în plină maturitate a vîrstei și creației, Viorela și Vintilă Mihăescu, au deschis o expoziție personală la galeriile „Orizont” din București în care nouata tradiție plastică potențează gestul, conferind unor genuri intrate în uzură desuetudine sau de mai redusă audiență, o forță nebănuită.

Este cazul acuarelelor Viorelei Mihăescu, impresionante nu numai prin mărimea (mai puțin obișnuită) ori prin tematică (peisajul) cit prin vigoarea desenului și pregnanța culorii apropiate de ale picturii în ulei. Pentru a ajunge la un asemenea efect, artista a dezvoltat o tehnică personală care i-a permis să deroge de la fragilitatea acuarelei tradiționale ce nu permite reveniri asupra „primei pensule” și limitează capacitatea de redare a detaliilor sau posibilitatea de a realiza efecte picturale mai adînci. Or, iată, în peisajele Viorelei Mihăescu prețiozitățile culorilor abia dacă mai amintesc de lavuriile „clasiche”, reflexive în apa canalelor venetiene ori în lacurile alpine iar cizelările prin pensuții repetate, nu prea multe, desigur, dar suficiente să amplifice ori să dea subtilitate primei tuse.

Viorela Mihăescu are darul de a învesti peisajul cu o anume tensiune, trecută din tensiunea propriei sale

personalități în culoare și desen cu atita forță încît privitorul o sesizează imediat și intens, transformîndu-se dintr-un interlocutor al picturii într-un ins implicat trăirii adînci a artiștii.

Admirîndu-i peisajele montane este chiar îndrăgostitul de drumuri pietrificate, însetat de albastrul ireal al lacurilor glaciare, de aerul tare al înălțimilor și de frumusețea aspră a creștelor Carpaților. Artista a reverberat, însă, la fel de sensibil și la peisajul italian, cu mici așezări cătărate pe virfuri de munte, catedrale ori palate venetiene macerate de lumină și ape, pînă ce devin incintătoare alcături filigranate ce-și oglindesc horboret de piatră în apele celebrei Laguna. Penelul Viorelei Mihăescu poartă peste ceea ce mi se pare a fi o inedită replică plastică la pagina de neuitat ale lui Eugen Barbu din romanul „Săptămîna nebunilor”, fastuoase imagini ale unei Venetii coplesite de povara propriei frumuseți.

Vintilă Mihăescu prezintă, în actuala expoziție găzduită de galeriile „Orizont”, o pictură monumentală pe temă ce va decora laboratorul de biologie al unei școli bucureștene, modalitate expozițională, e însăși, neobișnuită și dificil de realizat, dacă avem în vedere dimensiunile lucrării (3,25/6,35 m). Tematica lucrării — „Evoluția vieții” — nu este abordată într-un

Leon Talpă

muzică

Aplauze

Arta interpretativă românească și-a câștigat peste boare un renume binecunoscut. Numeroși sint interpreții laureați la prestațiile concursurilor internaționale, numeroase sint participările românești la stațiuni muzicale derulîndu-se pe toate continentele, numeroase sint cronicile muzicale punctiond anarțiile de excrente ale unor artiști români pe scene de renume, de tradiție, ale lumii.

Dintre toate aceste reușite, poate că cele mai semnificative îi revin scoli românești de canto, domeniu în care avem o tradiție doezabilă și, după unele păreri avizate, o capacitate biologică în a oferi acelor veritabili elefanti de voce, care sint profesorii de canto, o prețioasă materie primă.

După Eugenia Moldoveanu, Maria Sălinaru-Nistor, Eduard Tumagean și mulți alți artiști lirici de renume, iată că un nou interpret român poartă pe scenele cele mai pretențioase din lume. Este vorba de baritonul Alexandru Agache de la Opera Română din Cluj-Napoca, debutînd pe prestigioasa scenă londoneză „Covent Garden” în rolul Renato (numit și Ankerström în versiunea originală verdiană) cu rezonanță svedeză, nume folosit și pe scena londoneză). rd principal in opera „Bal mascat” de Verdi, reprezentare în premieră. De menționat este faptul că în distribuție figurau artiști de primă mărime ai artei li-

rica, cum sint, de pildă, tenorul Giacomo Aragall și soprana Margaret Price; de asemenea, potrivit contractului, baritonul român a interpretat rolul menționat și in cinci spectacole consecutive premieriei. Care este, in primul rînd, motivația acestei prestigioase invitații ? Alexandru Agache a fost invitat, in ianuarie, la o audiere organizată de teatrul liric britanic Ulterior, cunoscutul bariton italian Giorgio Zancanaro imbolnăvindu-se, directia artistică a apelat la cîntărețul român. Acesta s-a familiarizat cu rolul in numai o lună, performanță desore care ne vom face o idee reproducînd aici citate din cronicle la premiera operet verdienne, publicate in mari editiune londoneze.

„De departe, cea mai distinsă creație vocală printru interpret principal a fost aceea a tînrului bariton român Alexandru Agache in Ankerström (John Higgins in „The Times”) : „Agache este un fenomen rar, o voce verdiană veritabilă, un bariton sau basso cantante cu timbru întunecat, un reșteru acut lejer, cu „legato”-uri in stil de atăcuri precise (Ton Sutcliffe in „The Guardian”) : „Agache a fost acela care a prilejuit unele momente de veritabilă cînt verdian ale seriei” (Max Looper in „The Financial Times”).

Alături de cîntăreți, scoala românească de dirijat s-a impus definitiv

pe mapamond : nume ca Silvestri, George Georgescu, Sergiu Celibidache inseamnă enorm in evolutia dirijaturii pe plan mondial. Recent, un tînar sef de orchestră român s-a impus acolo unde au acces (și succes) „monștrii sacri” ai baghetei : este vorba de Ion Marin, posesor al unei burse de specializare la Viena, recomandat fiind de laureatul premiului Herder, Anatol Vieru. Devenit asistent al lui Claudio Abbado la „Staatsoper” din Viena, Ion Marin a apărut pe afișele prestigioasei instituiii alături de nume celebre cum sint Abbado, Hollreiser, Barezza, Kout, Ion Marin a dirijat, cu precădere, spectacolele cu opera „Maria Stuart” de Gaetano Donizetti. In distribuție figurînd cîntăreți binecunoscuți ca Edita Gruberova, Anna Godcu, Agnes Baltsa. Pe marginea evoluțiilor sale, ziarul „Neue Wiener Tagblatt” își intitulează materialul apărut sub semnătura cunoscutului critic muzical Linda Zamponi, „Un senzațional dirijor !” Tot despre tînrul sef de orchestră român este vorba și într-un recent număr al revistei pariziene „Cahiers de critique”, care cuprinde o cronică amplă a concertului dirijat in sala Pleyel, la pupitrul prestigioasei formații orchestrale Lamoureux ; in program au figurat Simfonia „Neterminată” de Schubert, Simfonia nr. 40 și Concertul pentru flaut și harpă de Mozart, soliști Marielle Nordmann și Patrick Gallois. Tonul articolului publicat este elogios, Donatello Micautl incheind aprecierile sale prin afirmația „Immense talent qui frise le genie”.

Viorel Crețu

CULTURA ROMĂNEASCĂ ÎN LUME

Perspectiva comparatistică

desină din scoala filologică a criticii italiene, în care simțul textului și al coordonatelor lui existențiale este decisiv, Luisa Valmarin propune cititorului român, într-o recentă culegere de studii de maxim interes, rezultatele cercetărilor sale de literatură română modernă și comparată, dorind să pună în lumină unele aspecte specifice care, până acum, n-au atras atenția criticilor, dar care ilustrează în mod deosebit de pregnant specificitatea și modernitatea literaturii române, mai ales în context european... Autorea surprinde nu atât prin orientarea modernă a aparatului critic, cât prin modalitatea în care, prin el, a reușit să revizuiască sensurile însoțite ale unor texte pentru care se părea că critica românească își spusese ultimul cuvânt. Aceasta din tendința de a proba, parțial, faptul că prin mutarea semnificațiilor estetice critica este primul factor care trebuie implicat în procesul novator, întrucât ea trebuie să instituie noile coordonate ale receptivității.

Luisa Valmarin nu și refuză privilegiul de a demonstra cum acest operă, văzută dintr-o perspectivă critică mai modernă și mai puțin obișnuită, ne poate spune încă multe, ajutându-ne să înțelegem personalitatea artistică și umană a acestui poet... Aspectul referențial, cum s-a văzut, surprinde două procese de comunicare: unul între literatura română și cea iugoslavă (Ivo Andrić și cultura română: convergențe și paralelisme), celălalt între literatura română și cea italiană („Funcția Renașterii în romanul Principele de E. Barbu”). Ultimul studiu al cărții, „Masca și fața: acțiunile în poezie”, conceput de autorea — căreia îi place să angajeze permanent un dialog constructiv cu critica românească — pentru a consolida prestigiul poeziei feminine ignorate de critică, sau analizate, în ciuda aparențelor, în registrul minor, pare mai degrabă un exercițiu prealabil pentru o eventuală abordare comparatistă.

Voind să facă analiza circulației „Fiziologului” în versiune românească și nefiind preocupată în primul rând de aspectul conținutiv al operei, Luisa Valmarin se află în situația de a completa și continua teoria sumară a lui Cartoian, neadusă de critica română la zi. Întrucât importanța traducerii românești în cunoașterea ex-

Desen de Mihaela Negru

haustivă a literaturii teromorfe în totalitatea ei este decisivă, autoarea, după ce determină cu un coeficient mai mic de aproximare rădăcinile culturale îndepărtate și lămurește istoria textuală în tradiția manuscrisă greacă, efectuează o confruntare între cele trei variante românești (Gaster, Velculescu, Mocionia). O astfel de cunoaștere, se arată, rămâne totuși parțială, deoarece dintre cele trei versiuni (greacă, slavă și română), numai prima beneficiază de o editie critică.

Clarificarea originii, dezvoltării și difuzării textelor nu justifică mirarea în fața faptului că o astfel de operă, crezută în cercul I sau al doilea e.n. și constituită într-o milenară tradiție naturalistă — fantastică-alegorică, este convergentă cu o preferință atât de puternică a poporului român. Ce care reușe să surprindă atât de subtil circulația reversibilă a motivului ierției zidirii în studiul despre Ivo Andrić — acest motiv — este pe teren românesc de la sîrbii în timpul domniei lui Neagoe Basarab, citorul următoarei minăstiri de la Curtea de Argeș în condițiile în care acesta era căsătorit cu Despina Brancovici, descendentă din legendarul cnez Lazar: în varianta cultă, motivul circulează în sens invers, deoarece Ivo Andrić, după ce cunoaște prelucrările Blaga, Goga, Eftimiu, în timpul misiunii sale diplomatice în București, a trecut la scrierea romanului care l-a făcut celebru „E un pod pe Drina” — nu și explică motivația preferinței poporului român pentru literatura teromorfă a „Fiziologului”. Ar fi trebuit implicată în demonstrație zoomitologia dacă ea conținea și s-a întors apoi în perioada nouă română, conținutul său într-o trăsătură fundamentală a poporului român. Faptul că lupul, spre exemplu, era etnonimul dac și că o astfel de credință a fost întărită de romani, care au adus cu ei cultul imperial al lupului, ar putea fi pus în precedenta directă a faptului că versiunea românească încorporează anumite animale fantastice exotice cu alele mai obișnuite: „Printre acestea apare și lupul, care figurează tocmai în versiunea românească”. De asemenea, existența în heraldica țărilor române a unor motive teromorfe (corbul, bourul), nu se leagă, evident, de tradiția țărilor populare, ci ține de aceeași motivație profundă. Așadar, pentru poezia „Fiziologului” este în discuție o povară a literelor, a hieroglifelor egiptene, nici un manual de zoologie populară și nici măcar un corpus de paraboale creștine: preferința pentru el, venea dintr-un mod anume de a trăi în strînsă comuniune cu natura și din modul ancestral de a gândi acest raport. Executarea copioasă până în secolul al XIX-lea (Moldova, 1832), strălucirea influenței lui în arta decorativă (măstărea Bistrița, în secolul al XIX-lea) și în mod deosebit în literatura cultă („Istoria ieroglifică” a lui Cantemir) sînt dovezi elocvente în acest sens.

Fabulistica lui Grigore Alexandrescu este considerată „ultima fermecătoare” a literaturii noastre culturale pe care o reprezintă. Virtutea deosebită de critic și istoric literar ale Luisei Valmarin se vădește cu pregnanță tocmai în studiul închinat acestei fabulistici, cînd autoarea probează forța de a aborda în profunzime textele spre a le decoda cele mai subtile nuanțe ale mesajului: aceasta cu atât mai mult cu cît abordează se face asupra unei opere careia critica românească, furată de mirajul poeziei actuale, se grăbește să-i contabilizeze problematica și să-i hotărască limitele și locul în arheologia istoriei literaturii. „Este de remarcat, spre exemplu, felul în care în urma unui simplu examen filologic, este administrat indicele lui Ion Rotaru, autoarea ducă demonstrația pînă la stadiul evidențelor într-o spinoasă problemă de pragmatică literară: raportul dintre funcționalitatea textului fabulei și modalitățile de manifestare ale genului paremic. Retine atenția, de asemenea, felul în care este concepută sistematizarea tematică, nu ca un simplu inventar de teme, ci după principiul general semantic al celor două axe implicite de Jakobson în geneza metaforei. Astfel, pe lângă simbolistica socială a textului, studiul comparativ intern al fabulelor reușite să sugereze conturarea unui univers estetic aparte, ce poate fi denotat apoi „în cîmp arheologic”.

Într-un dialog fecund cu critica și arheologia literară românească actuală, Luisa Valmarin se impune în fața cititorilor prin exigența cu care își dirijează propriile instrumente critice, prin năzuința de a dura o cale trinitică între literatura română și cea italiană, pe care, în mod firesc și în special, prin eleganța și siguranța cu care demonstrează sale ajuns la evidente.

Ștefan Găitănaru

la cele mai influente reviste din Franța, Italia, Elveția, Germania.

● În revista „Flaka e vëllazërimit” (Flacăra înfrățirii) ce apare la Skopje — R.S. Macedonia, în numărul său 3680 din 17 februarie 1988, publică un amplu articol despre viața și opera scriitoarei Elena Ghica (Dora d'Istria) semnat de Crisida Maktovici, în traducerea poetului Baki Ymeri. Articolul este însoțit de o fotografie în care traducea în fapt o scurtă prezentare a autoarei, studentă la secția de limbi străine a Facultății de Filologie București, semnată între altele scrieri și a mai multor reportaje despre R.S.F. Iugoslavia, însoțită și de fotografia acesteia.

Articolul de față este un fragment din monografia în curs de realizare „Elena Ghica”, în care autoarea scoate în evidență actualitatea operei scriitoarei, pusă în slujba celor mai înalte idealuri umaniste, rolul ei în emanciparea femeii și în popularizarea cauzei naționale a popoarelor din Balcani. El conține o serie de date biografice ale Dorei d'Istria, relațiile sale cu personalități politice și culturale ale timpului, prestigiul câștigat prin colaborarea

● RECENTELE „ZILE ALE FILMULUI ITALIAN” de la București l-au readus printr-un grafic de filmul „Othello” — pe Placido Domingo. În vîrstă acum de patruzeci și șase de ani, Domingo s-a născut în Spania din părinți cîntăreți de zarzuela, o variantă spaniolă a operetei, a trăit în Mexic și se simte la el acasă pe toate marile scene lirice ale lumii. Este cîntărețul care are tot ce i este necesar: voce minunată, inteligență muzicală, instinct artistic, farmec personal.

În cel 25 de ani de carieră artistică, Placido Domingo a cîntat pe scenă de peste 1.600 ori, a făcut de cîteva ori mai mult decît a cîntat Caruso în întreaga sa viață. În afară de aceasta, a interpretat rolurile principale din 45 opere înregistrate pe discuri iar din 1978 s-a dedicat și dirijoratului. Glasul lui Domingo nu are lirismul lui Pavarotti, nici dulceața vocii lui Beniamino Gigli, nici nu atinge dramaticismul glasului lui Caruso sau eleganța calculată a lui Bergonzi; glasul lui reprezintă o sinteză a tuturor acestor calități: este ardent, delicat, dramatic, hărăbțesc.

„Tenorii din naștere abia deschid gura și tonurile înalte ies de la sine. Cu mine lucrurile nu au stat chiar așa, eu a trebuit să trîdesc din greu pentru a ajunge la această performanță”, mărturisește el. La fel și Caruso, Domingo este convins că are de îndeplinit o misiune: „Cred că prin cîntec oamenii ajung să fie fermecați într-un fel, fermecare care îi face să mai uite de grijile lor de fiecare zi, să fie mai aproape de semenii lor. Sînt în stare să-i înfrumusețez pe oameni și mai sînt obligat să-mi folosesc această capacitate. Iar aceasta este o muncă ce îmi aduce satisfacție cele mai mari.”

● AFLATĂ LA CEA DE A OPTA EDIȚIE, cartea de memorii a lui Luis Valmarin, Ultimul meu suspin, cunoaște un mare succes. Celebrul regizor spaniol evocă mediile artistice și intelectuale în care s-a format, precum și momentele cele mai importante ale unei cariere cinematografice de importanță decisivă pentru istoria cinematografiei. Simpatizant comunist și reprezentant al Republicii spaniole, Bunuel a fost un antifascist convins, iar cartea sa reprezintă în același timp o cronică vie a unor ani decisivi pentru destinul democrației europene și pentru viața societăților liberale de pe continent, aflate în confruntare deschisă cu cea mai mare amenințare din istoria lor. Memoriile lui Bunuel conțin o suită de portrete ale personalităților literare pe care le-a cunoscut autorul Viridiana, în tuse vit și atăsate, propunînd atenției cititorului o serie de aspecte mai puțin cunoscute din anul de debut al mișcării suprarealiste, precum și poeme inedite ale lui Lorca sau material documentar cu privire la Salvador Dalí, Aragon, Eluard și alții. Descrierea surselor de inspirație pentru cele mai multe din peliculele lui Bunuel, precum și transcrierea obsesiilor, a aspirațiilor și eșecurilor sale conferă cartii o importanță decisivă pentru înțelegerea artistului și a direcției de creație a limbajului său filmic.

● „ULTIMUL ÎMPĂRĂT” ESTE FILMUL CU CARĂ REGIZORUL ITALIAN Bernardo Bertolucci a reușit rîra performanță de a smulge nouă Premiul Oscar, acordate după cum se știe de Academia americană de Artă și Științe Cinematografice. „Ultimul împărat” a fost desemnat drept cel mai bun film iar regizorul distins cu Oscarul pentru regie. Celelalte șapte Oscari au fost acordate pentru: imaginea artistică, montaj, bandă sonoră muzicală, decoruri, costume și sunet.

„Ultimul împărat” a fost turnat în R.P. Chineză și este o coproducție italo-anglo-chineză, fiind cea mai ambițioasă realizare cinematografică de pînă acum fără participare americană. La baza scenariului se află volumul autobiografic al lui Peh-Ui intitulat „Din împărat, cetele”: transformarea unui bărbat care, fost zeu și „a devenit om”. Autorul lui, Peh-Ui, a fost ultimul împărat al Chinei, iar în anul 1949, odată cu proclamarea R.P. Chineze, a aderat la programul noulor autorități susținînd activ construcția socialistă a Chinei. A încetat din viață în anul 1967.

Autenticitatea celor narate în filmul lui Bertolucci este asigurată de Peh-Ui, fratele fostului împărat, care actualmente trăiește la Beijing și este cel care și co-scenarist al filmului. Un rol extraordinar de important în filmul lui Bertolucci îl joacă colorile. „Filmul despre Peh-Ui va fi o trecere de la o culoare la alta, de la întuneric la lumină. Copilăria împăratului va fi dominată de roșu și portocaliu, după care se trece la galben, culoarea împăratului. Natural, lumina apare în partea a filmului din momentul cînd împăratul devine om”, spune regizorul în timpul filmărilor.

● UNUL DINTRE ARTIȘTII ELVEȚIENI de mare notorietate este Flavio Paolucci. Expunînd, din 1938, premiul încă în acel an la Biennale tinerilor artiști de la Gorizia, produs al climatului artistic de la Academia Brera din Milano, elev al lui Aldo Carpi, Paolucci s-a impus în curînd drept un artist obsedat de omul confruntat cu un spațiu în schimbare, pe care și-l apropiiază prin reflexie și interiorizare. Fascinat de peisajul marocan și de experimentele artei contemporane (ormește cel de-al doilea Premiul al Expoziției Internaționale UNESCO de la Paris, în 1961), artistul utilizează tehnici frapante, cum ar fi cîntatul din realitate, prin utilizarea unor fragmente de plante și minerale folosite ca ătare. Întrebuintarea unor materiale acrilice și alte experimente particularează demersul tehnic al lui Flavio Paolucci, care declară despre sine: „Cred că nu este posibil să trădezi raportul dintre om și natură, care începe întotdeauna prin zi și prin noapte, prin moarte și prin viață, dar care se reînnoiește de fiecare dată. Am resimțit întotdeauna nevoia să încep din nou, punînd în chestiune emoțiile pe care le trăisem deja, dar pe care nu le epuizasem încă în întregime (...). Eu elaborez ceva foarte simplu, care-mi este propriu, din hîrle și din lemn, din lemnul pădurilor care mă înconjoară. Încerc o nevoie profundă de a crea, într-o formă manuală, obiecte ale vieții trecute și ale existenței lor viitoare. Creația este ca o funcție a vieții, interioră și exterioră, ca un fir tangibil al activității omului, de care sînt întotdeauna legat.”

Poezie din Mongolia

LUUVSANDAMBA CHUSAN

SORMUNIRSIN DOSDOROV

Dorurile mele

Preludiul ploii

Plutesc nori peste muntii înalți, pe lunii curg ape domoale și împreună cu norii-avolburati cu apele din ale munților poale plutesc peste munți, peste lucile line dorurile mele, gînduri senine. Se-ncheagă năluc peste stepe și lunci, alături pase caii, a berghelie nasc, și împreună cu ale stepei năluc, împreună cu caii care pase se-ncheagă-nec și tree în stoluri line dorurile mele, gînduri senine. Pe lacuri miil de valuri clipoese, păsări bat lute din aripi agitate, și-alături de valuri, de păsări ce roiesc, se prind în jocuri multe, repetate, se birjonesc și bat din aripi, line dorurile mele, gînduri senine. Fosește sub ceruri vîntul vînat, pustiu lauz de fulgere trufege, pe coamele de vînt, sub cerul vîntușii și pe săgeți de fulgere goase, foseșc și fulgeră — mereu tot line — dorurile mele, gînduri senine...

Se iscă vîntul înflorind întinse lanuri de porumb. În văzduh plutește o umezeală deasă, pe acoperișurile iurtelor fumul se lasă jos ca niște steaguri ude. Smocuri de ciulină alceag bezmetici, cutureferind stepele asemeni copiiiilor pierduți de-al lor, cel mari. Cerul respiră adine și se lasă către pămînt ca o imensă căldare cu fontă răsturnată. Și numai atunci, cînd întiul fulger orbește tot ce-i viu, cînd lunetul — cu zgomot urlay — i se așează pămîntului în palmă, numai atunci imensa căldare de fontă crapă și prin fisurile ei lichidul topit începe să curgă scaldînd pămîntul...

În românește de Nicolae Nicoară

Din lirica australiană

BARBARA GILES

să-și mai faci locul cu mine departe de mine

Paralaxă

JUDITH WRIGHT

Vino lîngă mine mai aproape vino lîngă mine perfecti departe de mine în neșterita parte-a încăperii arde fătura ta departe de mine departe de mine la zee miil de mile departe astfel n-avem puterea să ne-mustrăm să ne-nvrăbim vino lîngă mine rămii în preajmă iartă căsiesc-te odihnește-te lîngă mine departe de mine departe de mine sau meri în moarte nu vei avea puterea

Cîntecul a pierit, dansul și dansatorii sînt o taină-a pămîntului, ritualul e de prisos, povestea tribului s-a risipit într-o istorisiră străină. Dar larba din clocoț arată cercul dansului: în tîlnă nimează eucaliptii un străvechi coroboree*) șoptind un cîntec frînt. S-a pierdut vîntul: o spada retează e adine sub pămînt; făturaile pictate un vis ca aburul uitat de lume-n somn. Oprite sînt picioarele nomade. Doar inima călătorului se-optimtește într-o invizibilă umbră, evînt nerostit pecciul din sînge străvechii blestem, cea dintii spalăm asemeni lui Cain. *) dans tribal aborigen.

În românește de Geo Vasile

UN POET-O LUME

● Juhun Viiding (n. 1931) face parte din cercul poetilor din Tartu (R.S.S. Estonia). Poezia sa se constituie în momente de profundă analiză a trăirilor eului liric, orientîndu-se mai ales spre claritate isonica

fără a se feri de imagism. Datorită dezvoltării spirituale, poeziile lui Juhun Viiding s-au impus în plan unional încă de la debutul poetului.

Juhan Viiding

Drumul

Sînt drumuri înspre care se îndreaptă, Cei ce vor totul una cu pămîntul, Și sluga și călăul la buză stau de treaptă, Așteaptă să le bată din nou prielnic vîntul. Nu-s flori în calea mea și nu fosește bradul, În mine iar sălășluiește trainic iadul Și ancora ridic și o pornesc spre larg.

mă uit la cel care zboară mă uit pentru că văd și rid pentru că plîng pe cerul prielnic ca todeauna sînt toate stelele la locul lor!

Toamnă în orașul natal

pe noi ne omoară timpul cu răfuiala lui a ruginit lanțul de pe rădăcina pomilor verigile lui le ud și le inmultesc și nu pot să-mi doresc o bogăție mai mare un semn pe pămînt se află în parcul străvechi banca e crescută cu picioare de lut totul se va stinge din nou să se aprindă așa cum curge viața mea de bărbat picioarele mele mai desenează semne și percepătorul timpului adună întruna „cit este ceasul?” latră cîinii miezului nopții în orașul unde am apărut pe lume.

Prezentare și traducere de Stelian Gruiă

SPORT

Mult noroc în bătălia diamantelor

Vai, echipa noastră olimpică n-a avut parte, nici în meciul cu Grecia, susținut pe teren propriu, de mărgăritari înfloriți și de curcubeu deasupra capului. De doi ani și mai bine, olimpicii noștri umblă numai pe drumuri scurte. De unde la început, atât antrenorii cit și jucătorii (foarte puțin schimbați de la un meci la altul) se bătău cu pumnii în piept, de la bubuiaua coastele ca mările sub furtună, că vor câștiga primul loc din grup și avionul pentru Seul, iată-l, în luna cu cea mai frumoasă deschidere a primăverii, cu funia de gît și lanțul de picioare. De acum înainte, cînd nici-o vrăjitorie nu mai e posibilă, cînd ardem ca jertfă mărunță pînă și pe altarele grecilor (clienții noștri dințodeauna) trebuie să le spunem acestor băieți leneși ai noștri că sînt urși și să treacă numai prin vifore de rugină; mediocri și lipsiți de scăpărare, nici-o umilîță nu-l îmbrăbățează, nici una nu-i umple de rușine.

Coras (cartonașe roșii în meciul cu Rapid) și-a mai dorit o mîncă de la tricoul și așa destul de jerpelit, ferenițit, zdrențuit și care-i mai atîrnă pe umeri într-un singur petic și-n două ațe. Orice echipă mai mereu învinsă e o echipă tristă. Și meriță, în ciupele ei mai grele, să-i coloreze ființa tristeții cu fluturi și perle. Dar Sportul studentesc, intrată de mult în derută, a ajuns să se bată singură. Miercuri, spre sfîrșitul primei reprize, portarul Cristian, supărat că Pițurcă se tot învințe prin preajma porții sale (lucru care, dealtminteri, e de datoria oricărui atacant central), în loc să degajeze mingea prinsă cu mîiestrie, l-a învinețit salele jucătorului militar cu o lovitură de picior care-ari fierbor și-un taur. Arbitrul, firesc, l-a eliminat din joc — și o etapă sau două, primul portar al Sportului va îngroșa buzele pe tușă. Or, asta nu mai e o poveste pe care s-o spu dănsind c-un lotus în dinți pe un recif de coral.

Steaua, care pleacă la Lisabona pentru bătălia diamantelor (și va polei mîinile în lumina lor, sînt sigur) a jucat în devans meciul cu Sportul studentesc și a câștigat cu 3-0, ratînd și o lovitură de pedeapsă prin Iovan. Fără Lăcătuș și Rotariu, militarii au realizat o partidă lipsită de mari vijelii, totuși de bun nivel tehnic. În schimb, Sportul studentesc, din rîndul căreia au absentat Bucico și

Dar, se vede treaba, sînt pe lumea asta și oameni care se înecă sorbind apă minerală cu paiul. Păcat că, în această vreme, otrăvesc 16-17 colegi de echipă și miil și miil de spectatori care vin la stadion întru bucuria vieții. Mult noroc echipei Steaua. Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Frunteață Mihai Ungheanu (redactor șef adjuncț), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Plata Științei nr. 1, tel. 17 32 90 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 96 Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘTIINȚII